

Mälardalens högskola
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Juridiska avdelningen
Anna Sandström
BESLUT
2008-12-22
Reg. nr 31-2456-08
31-2561-08

Anmälningar mot Mälardalens högskola angående högskolans hantering av avvecklingen av ämnena biologi, kemi, och bioteknik

Högskoleverket har riktat kritik mot högskolans utformning av vissa utbildningsplaner.

Anmälningar

I en anmälan till Högskoleverket har N N och X X, som representanter för ett hundratal studenter, begärt att verket ska granska hur Mälardalens högskola hanterar processen att avveckla ämnen inom biologi, kemi och kemiteknik.

Y Y har i en egen anmälan till Högskoleverket framfört synpunkter på hur avvecklingen av den utbildning som hon läser har påverkat hennes studiesituation.

N N och X X har anfört bl.a. följande. Vid Mälardalens högskola finns det 163 studenter som studerar kemi/kemiteknik och biologi. Mälardalens högskola har under maj 2008 informerat om att ett beslut kommer att tas att avveckla all undervisning i kemi/kemiteknik och biologi. De är upprörda över att dessa ämnen ska avvecklas samt hur processen har gått till. Den 16 april 2008 blev alla berörda elever kallade till ett möte via e-post. På mötet deltog prorektorn, dekanen, akademichefen och tre studie- och yrkesvägledare. De fick information om att rektorn hade beslutat att all undervisning i kemi/kemiteknik och biologi ska avvecklas av ekonomiska skäl. Dock utlovades att höstterminen 2008 skulle förbli oförändrad. Det skulle inte ske någon antagning av nya sökande till dessa utbildningar. Eftersom den sista dagen för att söka till höstens utbildningar var den 18 april 2008 kommer de som har sökt till dessa utbildningar vid Mälardalens högskola att drabbas. Det fanns ingen information om detta på högskolans webbplats. Studie- och yrkesvägledarna sa att det skulle hållas möten med varje årskurs samt med varje student.

Under perioden den 21 april-27 april 2008 hölls möten med varje årskurs. På det möte som de själva deltog i (för årskurs två) sa akademichefen att ett nytt möte skulle hållas inom ungefär två veckor. På detta möte skulle det presenteras en plan över vilka kurser som skulle ges under det nästkommande året.

Linjeföreningen BK Balthazar kontaktade och bjöd in högskolans jurist till ett möte. Högskolans jurist skulle informera om studenternas rättigheter och vilka krav som studenterna kunde ställa samt svara på frågor. Han uppgav att den allmänna uppfattningen är att högskolan är skyldig att erbjuda studenterna bibehållen kvalitet och examination vid högskolan, men inte nödvändigtvis på Mälardalens högskola. Enligt juristen kan högskolan erbjuda studenterna en likvärdig kurs vid ett annat lärosäte. Många av studenterna blev upprörda då de inte fick några klara svar på sina frågor. Problem som ökade studielån, längre restider och svårigheter att klara kurser vid andra lärosäten var enligt juristen en senare diskussion. Detta har gjort dem osäkra om framtiden eftersom det inte finns någon handlingsplan. De har fått en känsla av att högskolan är ovillig att möta den kritik som framförts av studenterna. Under hela denna process har högskolan inte kunnat presentera någon tydlig och klar plan över hur avvecklingen ska gå till. Detta har skapat stor oro bland studenterna. Studentkåren har inte heller hörts av.

I maj 2008 fanns all den utrustning (instrument, maskiner, kemikalier m.m.) som behövs för utbildningarna i kemi/kemiteknik och biologi i Eskilstuna. Hyreskontrakt går ut i januari 2009 och högskolan har haft funderingar på att flytta all laboratorieverksamhet till Västerås. Det finns inget utrymme i Västerås och utbildningarna kan inte bedrivas med god kvalitet om inte dessa instrument finns. Det är trots allt laborationerna och tillgången till alla instrument som gör utbildningen unik. Studenterna är oroliga för att kvaliteten på utbildningarna kraftigt kommer att försämrats. Ett exempel på detta är att det finns ett förslag om att under våren 2009 ta bort kursen nuclear magnetic resonance (NMR) - spektroskopi med tillhörande instrument. De är dock medvetna om att det finns högskolor som bedriver utbildning i organisk kemi utan att tillhandahålla NMR-instrumentet.

En annan viktig del av kvaliteten på utbildningarna är lärarna. Högskolan har presenterat planer på att kompetent personal kan komma att hyras in vid behov. Även om högskolan skulle lyckas att hitta annan personal med samma ämneskunskaper kommer den personliga relationen att saknas. Om lärarnas engagemang brister kommer kvaliteten att sjunka.

Studenterna är oroliga över att kanske tvingas flytta för att kunna studera klart. De vill ha en bra kvalitet i utbildningen, men med hänsyn till den information som högskolan har gett verkar detta vara omöjligt att få. De tycker att de har fått bristande information om hur avvecklingen ska gå till av ledningen. Den enda sakliga informationen de har fått är att någon form av avveckling ska ske. De vill sammanfattningsvis följande.

- Att de kurser som är planerade enligt tidigare studieplan behålls till dess att det inte finns några antagna studenter som läser på program kvar, dvs. en successiv avveckling.
- Att samtliga instrument som finns i dag behålls och är av god standard.
- Att den schemalagda tiden för laboratorieverksamheten inte minskar.

- Att de nuvarande lärarna får vara kvar förutsatt att lärarna själva vill fortsätta.

YY har anfört bl.a. följande. Hon läser den tredje terminen på civilingenjörsutbildningen i bioteknik och läkemedelsdesign, 300 högskolepoäng, vid Mälardalens högskola. Hon läser i Eskilstuna. Hon fick den 14 april 2008 besked om att högskolan ska lägga ner utbildningen och att inriktningen läkemedelsdesign ska försvinna. De maskiner, bland annat NMR-instrumentet, som nu används i undervisningen ska avyttras. Efter jul kommer laborationerna att förläggas till Västerås och de nuvarande 14 laborationssalarna ska minska till två. Hon är ensamstående med barn och de bor en bit utanför Södertälje. Hon har inte någon möjlighet att studera i Västerås. Många av hennes studiekamrater har bytt lärosäte, men hon kan inte göra det. Om hon inte närvarar vid laborationerna i Västerås kommer hon inte att få godkänt på sina kurser. Det hade varit billigare och närmare för henne att pendla till ett annat lärosäte, men hon gillade Mälardalens högskolas utbud bättre. Om hon byter lärosäte måste hon läsa några andra kurser eftersom deras upplägg är annorlunda och hon kan inte ansöka om mer studiemedel för detta. De är ”garanterade” en examen, men de kanske måste läsa kurser på en annan ort.

Högskolan har sagt att studenterna är garanterade samma kvalitet i utbildningen, men redan en månad efter beskedet har allt försämrats. Laborationsassistenter är redan uppsagda och de kommer inte att kunna läsa inriktningen läkemedelsdesign om ett år. Lärarna och laborationsassistenter skäms över den låga standarden som kurserna håller. De gör sitt bästa för att få det att fungera, men kvaliteten har sjunkit markant. Maskiner behöver service, det saknas utrustning och det blir olika slags nödlösningar.

Utredning

Högskoleverket har anmodat Mälardalens högskola att yttra sig över anmälningarna och redovisa vilka åtgärder som högskolan har vidtagit för att ta till vara intresset för de som sökt utbildningar till höstterminen 2008 och de studenter som redan har påbörjat sina utbildningar.

Mälardalens högskolas yttranden

Mälardalens högskola har lämnat i huvudsak följande svar.

Högskolans åtgärder i samband med avvecklingen av ämnena biologi, kemi och bioteknik

Utbildningar vid Mälardalens högskola ges både i Eskilstuna och i Västerås. Vid Mälardalens högskola fanns fram till årsskiftet 2007/2008 en institution för biologi och kemiteknik som hade hand om ett flertal utbildningar inom biologi, kemi och bio- och kemiteknik. Det har under ett flertal år varit mycket få sökande till dessa utbildningar samtidigt som dessa utbildningar hade väldigt höga

kostnader per student. Under hösten och vintern 2007 samt kontinuerligt under år 2008 ägde ett flertal överläggningar rum inom ramen för rektorns ledningsråd beträffande framtiden för dessa utbildningar. I ledningsrådet är studentkåren representerad. Överläggningar ägde även rum i den ansvariga fakultetsnämnden om förutsättningarna för att kunna bedriva utbildning inom program och enstaka kurser med bibehållen kvalitet. Därvid behandlades frågor om kriterier för att ställa in kurser och program samt vilket programutbud som skulle finnas. Dessa frågor behandlades särskilt vid nämndens sammanträde den 9 oktober 2007 och den 22 april 2008. Studentkåren har representanter i nämnden och de får kallelser till nämndens sammanträden. Ordföranden i fakultetsnämnden för naturvetenskap och teknik beslutade den 21 maj 2008 att ställa in en del program och kurser inom biologi, kemi m.m. Studentkårens representant är informerad om när ordförandemötena äger rum och har möjlighet att delta.

Rektorn beslutade den 9 juni 2008 att avveckla högskolans verksamhet inom ämnena biologi, kemi och bioteknik. Det beslutades i samband härmed att det skulle tas fram avvecklingsplaner som garanterade att de studenter som tidigare antagits skulle få genomföra sina studier fram till avsedd examen.

Information till studenterna och sökande

Information har under perioden den 5 maj-26 juni 2008 gått ut via antagnings-systemet NyA till de studenter som sökt utbildningar till höstterminen 2008 som har ställts in. Detta skedde innan studenterna fick antagningsbesked. I den separata informationen som studenterna fick av högskolan i slutet av juni 2008 har det stått att utbildningen har ställts in på grund av för få sökande. Studenterna har aldrig hamnat i situationen att de först har antagits och därefter fått besked om att utbildningen har ställts in. I högskolans antagningsordning anges att när antagningsbesked skickats ut kan inte en utbildning ställas in.

Högskolan har vid öppna möten med studenterna den 16 april, 13 maj och 27 maj 2008 informerat om processen med avvecklingen av dessa ämnen, hur detta påverkar studenterna och hur högskolan kommer att agera för att hjälpa de studenter som har antagits till program som läggs ned. Dessa möten var välbesökta. Vidare informerades studenterna om att högskolan bedrev ett arbete för att tillsammans med Lunds universitet, Kungl. Tekniska högskolan (KTH), Chalmers tekniska högskola, Uppsala universitet, Örebro universitet och Karolinska institutet lösa situationen för de studenter som uppgett att de vill slutföra sina studier vid dessa lärosäten. Vid mötet den 27 maj 2008 redovisades även hur utbildningsutbudet kommer att se ut för de studenter som läser vid program fram till dess att de beräknas ta examen.

Högskolan har avsatt tre studievägledare för att hjälpa berörda studenter. Samtliga studenter har under perioden den 28 april-23 maj 2008 erbjudits personliga samtal med studievägledare för genomgång av deras fortsatta studier. Individuella planer tas fram för samtliga dessa studenter. Målet med dessa planer

är att samtliga studenter kan erhålla en examen som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som respektive student antogs till. Detta kan ske antingen genom studier vid högskolan eller genom högskolans samarbete med andra lärosäten. Alla studenter som vill läsa vid Mälardalens högskola kommer att ges möjlighet till detta. Högskolan håller även på att ta fram en särskild webbplats för de aktuella utbildningarna så att studenterna ständigt ska kunna hålla sig uppdaterade och få information. Även studenter som gått kurser som nu läggs ned kontaktas för erbjudande om tillfällen att slutföra oavklarade moment eller kurser.

Högskolan utreder för närvarande vilka faktiska och rättsliga möjligheter som finns för att finansiellt kompensera de studenter som får merkostnader på grund av ett eventuellt kommande byte av studieort.

Högskolan har lagt ned och lägger ned ett ytterst omfattande arbete för att stödja och hjälpa berörda studenter och medarbetare.

Utbildningsplaner

Utbildningsplanerna innehåller en allmän del och en planeringsdel. Den allmänna delen innehåller en övergripande kortfattad beskrivning av innehållet i de olika årskurserna. Högskolan har från och med höstterminen 2008 förändrat arbetet med utbildningsplanerna. De ska förenkla dem och göra dem mer lättöverskådliga och lättlästa.

Vad gäller utbildningsplanen för civilingenjörsutbildningen i bioteknik och läkemedelsdesign

I planeringsdelen för utbildningsplanen som gäller för de studenter som i likhet med Y Y började civilingenjörsutbildningen i bioteknik och läkemedelsdesign vårterminen 2007 anges att den endast gäller för ett år och att innehållet i de olika årskurserna kan ändras från år till år. Eftersom planeringsdelen innehåller planering för studenter som började höstterminen 2003 och framåt innehåller den en planering om åtta terminer. Inga av de kurser som är nödvändiga för att erhålla en examen när det gäller civilingenjörsutbildningen i läkemedelsdesign och bioteknik har tagits bort eller förändrats på ett sådant sätt att en examen inte kan utfärdas.

Y Y kommer att kunna läsa klart sin utbildning i Eskilstuna om hon så önskar. Hon kommer inte behöva läsa några extra kurser. Hon är dock endast antagen till civilingenjörsprogrammet och inte till den valbara inriktningen läkemedelsdesign. Högskolan har endast ett åtagande att ge sådana kurser som garanterar en examen och som kan innehålla obligatoriska moment.

NMR-instrumentet

NMR är ett atomfysiskt fenomen som används flitigt inom sjukvård, organisk kemi och biokemi. NMR-instrumentet kommer att finnas kvar vid högskolan till årsskiftet 2008/2009. NMR-instrumentet används inom kurserna NMR-

spektroskopi och Spektroskopiska metoder. För att genomföra dessa kurser är det inte en förutsättning att studenterna har tillgång till NMR-instrumentet. Om någon student därefter behöver genomföra NMR-analyser för ett eventuellt projektarbete kan prover skickas till Uppsala universitet. NMR-instrument är dyrbara. I kurser vid andra lärosäten används enklare och billigare analysmetoder eller så anlitar man det instrument som finns vid Uppsala universitet. Högskolan har därför beslutat att avveckla användningen av instrumentet och att avyttra det.

Y Y, N N och X X har beretts tillfälle att yttra sig över Mälardalens högskolas svar.

Högskoleverket har härefter inhämtat följande information från Mälardalens högskola. Alla studenter som vill fullfölja sina studier vid högskolan kommer att ges möjlighet till detta, vilket ett fåtal studenter har valt att göra. Alla utbildningsplanerna ändras med jämna intervaller. Planerna innehåller oftast inte alla de kurser som ingår i utbildningen, utan endast de kurser som kommer att ges under de terminer som ligger närmast i tiden. Det finns inte heller några valbara eller obligatoriska kurser. Det anges däremot i utbildningsplanen om en kurs innehåller obligatoriska moment. Om man som student väljer bort en sådan kurs kan högskolan inte garantera att studenten kommer att uppfylla kraven för den examen som utbildningen leder till.

Högskoleverkets bedömning

Avgränsning av verkets prövning

Högskoleverket utövar tillsyn över universitet och högskolor genom att kontrollera att de lagar och regler som finns på högskoleområdet följs. Inom denna verksamhet har Högskoleverket till uppgift att värna om de enskilda individernas rättigheter i förhållande till högskolesystemet. I centrum står de sökandes och studenternas rättssäkerhet. Verket kan dock inte överpröva ett lärosätes beslut.

Högskolans beslut att avveckla ämnena biologi, kemi och bioteknik

Det är högskolan som ansvarar för att resurserna utnyttjas effektivt enligt 1 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434). Det ingår inte i Högskoleverkets tillsyn att bedöma vilka beslut som i ekonomiskt hänseende är de rätta. Högskoleverket kan därför inte ha några synpunkter på Mälardalens högskolas beslut att avveckla de aktuella ämnena och i samband härmed avyttra vissa instrument, bl.a. NMR-instrumentet.

Information till och vidtagna åtgärder för studenter och sökande

I 4 a § första stycket högskolelagen (1992:1434) anges att studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningarna vid högskolan.

I 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100) anges att studenterna vid högskolan har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen

och studenternas situation. Om beslut inte ska fattas eller beredning genomföras av ett organ utan av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Mälardalens högskola beslutade den 9 juni 2008 att avveckla ämnena biologi, kemi och bioteknik. Av utredningen har inte framgått annat än att studenterna på erforderligt sätt har beretts möjlighet att delta i beslutsprocessen.

Högskoleverket konstaterar att de som sökt utbildningar till höstterminen 2008 vid högskolan fick besked om att vissa utbildningar ställts in efter det att ansökningstiden gått ut, men innan de sökande antagits. Inställda utbildningar kan orsaka stora problem för de studenter som har inrättat sig efter att börja läsa en viss utbildning. Högskoleverket anser att en högskola bör sträva efter att i så god tid som möjligt och helst före ansökningsperiodens sista dag lämna besked om att en utbildning ställs in.

Högskoleverket ser positivt på det omfattande arbete som högskolan har lagt ned för att försöka hjälpa studenterna att avsluta sina utbildningar.

Utbildningsplaner

I 6 kap. 16 § högskoleförordningen anges att för utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan.

I 6 kap. 17 § samma förordning anges att det i utbildningsplanen ska bland annat anges vilka kurser som utbildningsprogrammet omfattar, den huvudsakliga uppläggningsplanen av utbildningsprogrammet och när utbildningsplanen eller en ändring av den ska börja gälla samt de övergångsbestämmelser och andra föreskrifter som behövs.

En utbildningsplan innehåller föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen, dvs. regler som är generellt tillämpliga och bindande för såväl universitet och högskolor som studenter. En föreskrift i en utbildningsplan har till syfte att informera studenterna om vad som gäller för programmet.

Av de utbildningsplaner som Högskoleverket har tagit del avseende olika utbildningar går det inte att utläsa alla de kurser som ingår i utbildningarna. I dessa utbildningsplaner anges endast vilka kurser som ingår under den nästföljande terminen eller de två nästföljande terminer trots att det ofta är fråga om fleråriga utbildningar. Högskoleverket anser att det är en allvarlig brist när en utbildningsplan inte innehåller fullständiga uppgifter om utbildningen. Högskoleverket konstaterar således att flera utbildningsplaner, bland annat de som rör Ys studier, inte uppfyller de krav som uppställs i 6 kap. 17 § högskoleförordningen. Dessa brister blir särskilt påtagliga när utbildningar förändras eller avvecklas och medför att studenternas rättssäkerhet försämras.

Högskoleverket vill även påminna om att när en kurs har upphört eller genomgått större förändringar ska de övergångsbestämmelser och övriga föreskrifter som behövs anges i kursplanen enligt 6 kap. 15 § andra stycket

högskoleförordningen. När sådana övergångsbestämmelser utformas bör högskolan beakta att en student bör garanteras minst tre omprov under en tid av minst ett år efter att en kurs har upphört eller genomgått större förändringar (se Högskoleverkets rapport Rättssäker examination, 2008:36 R).

Inriktningen i läkemedelsdesign

Y Y har uppgett att hon inte kommer att få läsa inriktningen läkemedelsdesign under sitt tredje år på utbildningen. I de utbildningsplaner som Högskoleverket har tagit del av för aktuell utbildning anges det under rubriken *Innehåll* att under det tredje året kan studenterna välja att inrikta sig mot bland annat läkemedelsdesign genom att läsa kurser i organisk kemi. Högskolan har uppgett att Y Y är antagen till civilingenjörsprogrammet och att de kurser som ingår i inriktningen läkemedelsdesign är valbara kurser inom programmet.

En student ska kunna förvänta sig att de kurser som enligt uppgift ska ingå i en utbildning ges i den ordning som har beslutats. Högskoleverket kan inte ha några synpunkter på att en utbildning förändras, men det är viktigt att högskolan noga informerar om detta. Om inriktningen i läkemedelsdesign inte kommer att ges förutsätter Högskoleverket att Mälardalens högskola kommer att vidta de åtgärder som eventuellt är nödvändiga för att revidera utbildningsplaner och kursplaner på det sätt som krävs enligt högskoleförordningen.

Högskoleverket ser positivt på det arbete med utbildningsplanerna som Mälardalens högskola har uppgett sker från och med höstterminen 2008. Högskoleverket utgår från att högskolan vid denna översyn vidtar åtgärder med anledning av verkets kritik.

Högskoleverket har för avsikt att följa upp Mälardalens högskolas utbildnings- och kursplaner vid ett kommande tillsynsbesök.

Med dessa besked och delvis kritiska synpunkter avslutas ärendet.

Detta beslut har fattats av chefsjuristen Eva Westberg i närvaro av verksjuristen Teresa Edelman efter föredragning av verksjuristen Anna Sandström.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg

Anna Sandström

Kopia till :

N N

X X

Y Y